

גיליון הורים פרשיות מסעות מסעי

שלום להורים היקרים,
פרשת מטות ופרשת מסעי עוסקות בנושאים רבים לפני הכניסה לארץ.
בפרשת מטות נלמד על הפרת נדר ושבועה, נקמת בני ישראל במדין, כעסו של משה על מפקדי הצבא שלא הרגו את נשות מדין, הצייווי על חלוקת השלל התרומות בין אנשי הצבא לעם ישראל ותרומת הקודש, דיני הגעלת כלים, נחלת שבטי גד, ראובן וחצי שבט מנשה.
בפרשת מסעי נקרא על סיכום מסעות בני ישראל במדבר והצייוויים לעקור עבודת אלילים מהארץ והצייווי על גירוש יושבי הארץ לאחר הכיבוש.
נלמד בפרשה על גבולות הארץ המובטחת והאנשים מכל שבט שהקב"ה מצווה להנחיל.
הפרשה עוסקת גם בנחלת שבט לוי, ערי המקלט ונחלת בנות צלפחד שירשו את נחלת אביהן אך התחתנו בתוך שבט מנשה כדי שהנחלה לא תעבור.

לקראת השבת מצורפים עשרה סיפורים. מומלץ להכין את המסר לפני כן.
שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

"איש פי ידר נדר לה' לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה."
מובא במדרש רבה:

אמר להם הקב"ה לישראל לא תהיו סבורים שהותר לכם להישבע בשמי, אפילו באמת - אין אתה רשאי להישבע בשמי, אלא אם כן יהיה בך כל המידות האלו: "את ה' אלוקיך תירא, ואותו תעבוד ובו תדבק" ורק אז "ובשמו תישבע" (דברים ו, יג). אם יש בך כל המידות האלו אתה רשאי להישבע ואם לאו אין אתה רשאי להישבע!
וידבר משה אל ראשי המטות, איש פי ידר נדר לה' (במדבר ל, ב ג).... אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, לא תהיו סבורים שיקטר לכם להשבע בשמי אפילו באמת, אין אתה רשאי להשבע בשמי אלא אם כן יהיו בך כל המידות האלו (דברים ו, יג): את ה' אלוקיך תירא.... ואתו תעבד.... ובו תדבק... אם יש בך כל המידות האלו אתה רשאי להשבע, ואם לאו אין אתה רשאי להשבע
ננסה להבין מדוע רק אדם צדיק שיש בו את כל המידות הללו יכול להשבע?! וכי לא יכול להיות אדם פשוט או אפילו רשע שישבע ויקיים?!

כדי להבין את התשובה נקדים משל למה הדבר דומה:

היו היו, שני שכנים עניים, אחד מהם היה חוטב עצים והשני היה גנב, לשניהם היו בנות שהגיעו לפרקן וצריכות להינשא.
כאשר הגיעו בנותיו של חוטב העצים לפרקן השיא אותן אביהן ברוב פאר והזר, ואילו הגנב לא היה לו כסף דיו על מנת להשיא את בנותיו ונשארו אלו בביתו עד לגיל מאוחר מאד.

הגנב היה מתוסכל עד למאוד, הייתכן ששכנו "מצליח" יותר ממנו?! ולכן הפציר הגנב בשכנו שיסביר לו איך הצליח להשיא את בנותיו ולתת להן נדוניה, בשעה שהוא עני ואביון כמוהו?

השיב לו חוטב העצים, שכך הוא מנהגו: ביום שבו שנולד לו ילד, עושה לעצמו קופת חיסכון קטנה הסגורה במנעול ובריה, ויום יום הוא נותן בתוכה שקל אחד, ועד שיגיע הבן לפרקו כבר יש לו עברו כל צרכי הנישואין. חוטב העצים הציע לשכנו שיעשה כך גם הוא, ארגז קטן סגור במנעול גדול וחזק וייתן בתוכו מידי יום מטבע עד שיתמלא ויהיה לו - לצרכי ביתו ובנותיו.
כשמע הגנב את דבריו ואת עצתו, פרץ בצחוק ואמר: "העצה הזאת טובה רק עבורך, כי כאשר תיתן את המטבע לתוך הארגז הסגור, יהיה מונח עד שיגיע הילד אל פרקו, ואין חשש שתפתח אותו לפני הזמן גם אם תהיה דחוק, אבל אנוכי, הלא גנב אני, ואני פותח מנעולים הכי מתוחכמים אשר סגרו אחרים, וכל שכן מנעול פשוט וקטן כזה אשר אני שמת... הרי שבוודאי שאני אפרוץ אותו כאשר אהיה דחוק לכסף..."

וכן הוא הנמשל:

מי ששומר על תורה ומצוות יכול לשמור על מסגרת ולקיים את נדרו, אבל פורץ המסגרות אשר גדרה התורה לא יוכל לשמור הבטחתו ויפרוץ בקלות את המסגרת שיצר בעצמו ... מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

סיפור ב' לשולחן שבת

פרשת מטות נפתחת בנושא הנדרים וחשיבות הדיבור של האדם "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (ל' – ג'). ומסופר בתלמוד (כתובות עז) כשהגיע זמנו של רבי יהושע בן לוי להפטור מן העולם, הגיע אליו מלאך המוות כשסכינו שלופה בידו. ביקשו רבי יהושע להראות לו ברגעיו האחרונים את מקומו בגן עדן. הסכים לכך מלאך המוות, והתחילו ללכת לשם. בדרך אמר לו רבי יהושע שישאיל לו את סכינו, כי הוא מתיירא ממנו. ונתן לו את הסכין. כשהגיעו לגן עדן הגביה אותו מלאך המוות והראה לו את מקומו. קפץ רבי יהושע ונכנס לשם בעודו חי, אחז המלאך בשולי גלימתו וניסה לעצור בידו. ואז נשבע רבי יהושע שלא יצא משם. אמר הקדוש ברוך הוא שיבדקו את רבי יהושע אם חזר פעם משבועתו, אז גם עתה יחזור משבועתו וימסר ביד המלאך. ואם לא חזר אף פעם משבועתו ישאר חי בגן עדן. בדקו במעשיו של רבי יהושע ומצאו, שמימיו לא עבר על שבועה אלא שמר תמיד כל מוצא שפתיו. וכך זכה ליכנס חי לגן עדן ולמוות לא היתה שליטה עליו. אנו לומדים את מעלת הדיבור וחשיבות העמידה בהתחייבות בדיבור לכל יהודי.

סיפור ג' לשולחן שבת

"לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (ל,ג). מסופר על הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, שכידוע היה מוהל מומחה, ומנהגו היה למול רק בבוקר ומיד לאחר תפילת שחרית. והנה בתו של הצדיק ילדה בן, וביום המילה באו כל החסידים בבוקר להשתתף בברית, והצדיק גמר את תפילתו ונכנס לבית של בתו, ואמר לחסידים שימתינו לו. והוא נכנס לחדר מיוחד וסגר עליו מבפנים ונשאר שם ארבע שעות רצופות, וכולם התפלאו על כך ולא ידעו מתי יצא הצדיק. אבי הבן וגם היולדת הצטערו מאוד כשראו שהקהל הולך ומתפזר ולא נשאר שם כי אם מניין מצומצם, ולאחר זמן מה יצא הצדיק מהבית בשמחה גדולה, ומל את הילד וקרא שמו ליב יהודה. חתנו של הרב דהיינו אבי הבן, הצטער באותו רגע כי רצה לקרוא לבנו שם אחר, אבל שתק. לאחר המילה עשו סעודת מצוה, ובאמצע הסעודה שאל חתנו את רבי לוי יצחק שתי שאלות, שאלה ראשונה למה איחר ארבע שעות ולא מל את התינוק בבוקר כדרכו בקודש? ושאלה שניה למה קרא את שמו יהודה ליב? השיב הצדיק לחתנו, אספר לך ולכל המסובים את העניין. כשבאתי לכאן ראיתי בדרך ענן שחור ורעש גדול בתוך הענן, רצתי מיד לתוך החדר הזה לשמוע ולראות מה קרה? שמעתי מאחורי הפרגוד כי נפטר צדיק יסוד עולם ושמו רבי יהודה ליב מעיר אפטא. באותו הרגע יצאו כיתות כיתות צדיקים מגן עדן בתופים ובמחולות לקבל את האורח הנכבד. וידוע שצדיקים כאלה כשהולכים לגן עדן צריכים לעבור דרך גיהנם, כשהגיע לאותו המקום, עזב פתאום את כל הגדולה והכבוד וקפץ בתוך גיהנם, אמרו לו: רבינו! מה קרה כאן? אמר להם: "אני מעיד על עצמי שקיימתי "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה", וגם קיימתי מצוות פדיון שבויים, ואת זה למדתי מהקדוש ברוך הוא שהוא פדה ששים רבוא נפשות ישראל ממצרים, ואמר השם יתברך שכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם ומלואו. ועוד הבטיח לנו שצדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים, לכן אינני זו מכאן עד שאני עושה פדיון שבויים מגיהנם... הלכו הצדיקים לפני הקדוש ברוך הוא, ושאלו אותו מה לעשות עם רבי יהודה ליב שנכנס לגיהנם ולא רוצה לצאת בידיים ריקות? אמר הקדוש ברוך הוא שיפתחו את הפנקס של פדיון שבויים לראות כמה נפשות הציל בחייו? ומצאו שהציל מאתיים ועשרים, ואז ניתן לו הרשות לקחת מאתיים ועשרים נשמות מגיהנם. מה עשה רבי יהודה ליב? - ירד למדור השביעי ששם היו אותם שיוורדים ואינם עולים הוציא משם כפליים ממספר זה, ובכל מדור שהיה עולה היה מוציא גם משם. אמר לו הממונה: מה אתה עושה? כבר לקחת יותר מכפליים? אמר לו: זה מתנה, והכניסם לגן עדן. וסיים רבי לוי יצחק מברדיטשוב: כשראיתי כוחו של צדיק, קראתי את נכדי יהודה ליב על שמו שיזכה לעשות חיל בתורה...

סיפור ד' לשולחן שבת

בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה: "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך", התחיל משה לפייס את הקדוש ברוך הוא על דבר מותו ולא נתפייס. אמר משה: וכי ראוי אני למיתה אחרי שהשגתי מה שלא השיג שום בן אדם, והרי ראוי שאשאיר בחיים ואודיע לבני אדם דרכיך, לא אמות כי אחיה ואספר מעשה יה. ענה לו הקדוש ברוך הוא ואמר: אילו היו החיים טובים לבני אדם, לא הייתי מטעים לאבות העולם טעם מיתה, שהרי הם היו בני אדם גדולים ובודאי הייתי נותן להם לחיות לעולם, ומכאן תראה עד כמה חשובה מיתה לצדיקים, כמו שנאמר: "יקר בעיני ה' המוותה לחסידיו". ובכל זאת לא נתפייס משה. עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא: אם אתה רוצה לחיות אלף שנה, הרי בדין שישראל לא יראו בנקמת אויביהם ולא בנקמת המדינים, לפי שמיתתך תלויה בנקמה זו. אמר משה: אם אני עתיד למות לאחר אלף שנה, אין הבדל בדבר, שהרי סוף סוף אצטרך למות. כמו שנאמר (קהלת ה,יא): "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה". אם כן מוטב שיראו ישראל בנקמת אויביהם ויכניעו אותם ואמות. ולאחר שקיבל הגזירה באהבה, נצטער הקדוש ברוך הוא על מיתתו והיה הדבר קשה מאוד בעיניו. משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו בן קשה, והיה מכעיס את אביו כל שעה. ואימו היתה אוהבת מאוד את הבן הזה. כשכעס המלך, נטל חרב והיה מנופף בה על ראש הבן כדי להורגו. מיהרה אימו ובאה למסור נפשה למות במקום הבן. ראה המלך שאימו מוסרת נפשה על בנה, נתמלא רחמים וסלח לבן. לימים מתה אשתו, התחיל המלך לבכות עליה מרה יומם ולילה. אמרו לו אנשיו: וכי אין עוד אישה בעולם נאה הימנה וטובה הימנה? אמר להם: וכסבורים אתם שעליה אני בוכה, איני בוכה אלא על בני, שכל זמן שאימו היתה בחיים היתה מגינה עליו בשעת כעס. עכשיו שהיא מתה, מי יגן עליו, והרי דומה כאילו הבן מת ונקבר. אף כאן היתה קשה לקדוש ברוך הוא מיתתו של משה, אמר: כל זמן שמשה חי, בשעה שבני

מכעיסים אותי ואני רוצה לאבדם מן העולם, בא משה ומבקש רחמים עליהם ואני סולח לעוונם. כמו שנאמר: "ויאמר ה' סלחתם כדברך". וכן נאמר (תהילים קו, כג): "ויאמר להשמידם לולא משה בחירי", עכשיו שהוא ימות, מי יתפלל עבורם? ויש אומרים שהקדוש ברוך הוא דיבר עם משה דברים קשים, אמר לו: בשעה שעשו בני ישראל את העגל היו אחד עשר שבטים ורק שבט לוי היה עימך שלא נטל חלק בעגל. ובכל זאת שמת נפשך בכפך ויצאת נגד אחד עשר שבטים וכן נגד ערב רב, ונקמת מאת עובדי העגל ולא פחדת. ועכשיו בעניין המדיינית, שאין כאן אלא שבט שמעון שעלולים לצאת נגדך בגלל נשיאם זמרי בן סלוא, ואחד עשר שבטים בודאי יהיו לצידיך, ומכל מקום חששת ושתקת ולא יצאת להנקם בהם, אם כן אתה צריך עכשיו לתקן את הפגם הזה שעשית אז, והנקם ממדין עבור מעשה המדיינית, ואחר כך לאחר שתתקן הפגם, תאסף אל עמיך, שתבוא טהור לעולם הבא. (הובא בתורת הפרשה)

סיפור ה' לשולחן שבת

"וידבר ה' אל משה... נקם נקמת בני ישראל מאת המדיינים"

במדרש מובא שהיה משה מתאוה לראות בנקמת מדין ועליו נאמר "ישמח צדיק כי חזה נקם!" משה רבנו בודק האם עדיין נשארה השפעה על בני ישראל מאותם רשעים שניסו להחטיאם.

את דברי המדרש הללו הסביר המגיד מדובנא כדרכו במשל:

עשיר אחד היה לו בן יחיד בחור חמד, אלא שחיסרון גדול היה בו שבכל עת היה נותן עינו בכוס ושותה יין ויי"ש לשכרה.

כל תחנוניו של העשיר לא הועילו והבן נשאר בסורו. לימים בא לעיר רופא חכם. מיהר העשיר אליו ותינה בפניו את צערו. שמע הרופא ואמר כי הוא יכול לרפא את הבן מהרגלו הרע עד שכל משקה יהפוך בעיניו למשוקץ.

טיפל הרופא בבן ועשה מה שעשה ולאחר זמן לא רב בא אל העשיר ובישר לו כי הטיפול הצליח והבן שונא יין ושאר משקים.

השגיח האב על בנו וראה כי אכן הוא אינו נוגע לא ביין ולא ביי"ש אולם האב רצה להיות בטוח בהצלחת הטיפול על כן שלח את בנו אל המוזג כדי שיקנה כד יין.

בא הבן לבית המזיגה וביקש כד יין. ירד המוזג למרתף כדי להביא את אשר התבקש והבחור המתין למעלה. על הדלפק עמדו כד יין ריקים וכאשר הריח הבחור את ריח היין היה הריח כה מאוס בעיניו עד אשר לקח מקל ושבר את כל הכדים...

כאשר עלה המוזג מן המרתף וראה את אשר עולל הבחור מיהר ורץ אל אביו וסיפר לו את אשר הזיק בנו בבית המזיגה. שמח האב מאוד ואמר: אל דאגה אני אשלם לך את מלא הנזק אולם שמחה גדולה בליבי כי עכשיו אני נוכח לדעת ששנאת היין בליבו של בני כאשר אמר הרופא.

כן הוא גם הנמשל:

אמר המגיד - משה רבינו ביקש לראות את נקמת מדין כי רצה לברר לעצמו האם בני ישראל שונאים את המדיינים או שמא יש בליבם חלק מן התאוה שראו אצל מדיין...

על כן אם בשדה הקרב יעמדו בני ישראל כנזופים ברפיון ידיים ידע כי אין שנאת המדיינים בליבם ואם ילחמו בכעס ובחזימה ידע כי שונאים בני ישראל את המדיינים.

וזה שאומר המדרש: "ישמח צדיק כי חזה נקם!". (וקראת לשבת עונג)

סיפור ו' לשולחן שבת

כבודו של בלעם בזכות ישראל "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב"

יש להבין - שואל רבי יוסף חיים בעל ה"בן איש חי" - מדוע מספרת לנו התורה מה היה בסופו של רשע זה? ועוד לאחר שהתנבא טוב על ישראל וזכה שנכתבה נבואתו בתורה מדוע מת במיתה משונה כזאת?

אלא- אמר ה"בן איש חי" - "ניתן להסביר זאת במשל:

איש אחד בור ועם הארץ החליט לבוא בשבת לבית הכנסת. בבית הכנסת היו ספסלים מסודרים עם שמות המתפללים איש איש ומקומו. בשתי השורות האחרונות היו ספסלים מיוחדים לאורחים. כאשר הגיע עם הארץ זה אל בית הכנסת היו הקהל באמירת ברכות השחר על כן נעמדו כולם על רגליהם. ליבו של עם הארץ עלץ בקירבו! הקהל כולו קם לכבודו! ללא כל היסוס פנה האיש היישר אל כותל המזרח שם התיישב על מקומו של ראש הקהל!

כאשר הגיע אל המקום סיימו הקהל את אמירת ברכות השחר והתיישבו כולם. עתה לא נותר ספק בליבו של האיש שהקהל מכבד אותו עד מאוד שהרי מיד כאשר הגיע אל מקומו המכובד כולם התיישבו!...

לפתע ניגש אליו הגבאי והובילו אחר כבוד אל הספסל האחרון ספסל האורחים... לא עברו רגעים מועטים וראש הקהל נכנס וצעד אל מקומו הביט האיש וראה כי את ראש הקהל לא מכבדים כל כך כמו שכיבדו אותו שכן מפניו כולם בבת אחת ואילו מפני ראש הקהל עמדו האנשים רק כאשר עבר בקרבם...

כאשר שב לביתו סיפר לאשתו את רוב הכבוד שנחל בבית הכנסת. רק הגבאי השוטה - כך סיפר - לא כיבד אותי כראוי!...

אשתו שהייתה חכמה ממנו הבינה מיד את אשר ארע לבעלה והסבירה לו כי כפי הנראה נכנס בדיוק כאשר הקהל היו צריכים לעמוד מחמת התפילה.

וראיה יש לי - כך אמרה - שהרי בשעה שהגבאי לקח אותך אל ספסל האורחים איש לא עמד לכבודך!...
כן הוא גם הנמשל:

אמר ה"בן איש חי" - בלעם חשב שהוא ראוי לנבואה ומחמת כבודו נכתבה נבואתו בתורה מצד נבואותיו של משה רבינו עליו השלום... וכדי שתתברר טעותו עשה הקב"ה שלא יתקיים בו מה שניבא על עצמו: "ותהי אחריתי כמוהו" אלא מת בחרב מיתת שפלים.

סופו הוכיח על תחילתו שכל מה שנכתבה נבואתו בתורה לא נכתבה מפני חשיבותו אל מפני כבודם של ישראל! מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

סיפור ז' לשולחן שבת

"ואנחנו ניחלץ חושים לפני בני ישראל" (ל"ב – י"ז) הרה"ק רבי יהודה לייב בעל ה"שפת אמת" מגור זיע"א התגורר בילדותו בבית סבו הרה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" זיע"א. לילה אחד האריך הילד יהודה לייב בתלמודו עד עלות השחר, ורק אז עלה על מיטתו לשינה קצרה. בבוקר השכם נכנס לחדרו סבו הצדיק, והעיר אותו משנתו העמוקה, והוכיח אותו ונתן לו מוסר על כך שעדיין הוא ישן בשעה כה מאוחרת, ואינו קם בזריזות לעבודת ה'. הקשיב הילד לדברי סבו, לא ענה ולא הצטדק, לאחר מכן נודע לסבו כי נכדו ישב כל הלילה ולמד, וזאת הסיבה לאיחור בקימה. שאל אותו למה לא אמרת לי, הרי אם הייתי יודע לא הייתי מוכיח אותך. ענה הילד: בפרשת מטות אנו רואים שמשה רבנו הוכיח את בני גד ובני ראובן בדברים קשים, לאחר שמשה רבנו סיים את דבריו, עונים בני גד ובני ראובן: "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", ולכאורה קשה, אם היה בדעתם מתחילה לעלות ולהילחם, למה נתנו למשה רבנו להוכיח אותם בדברים קשים? היה עליהם לומר לו מיד את מחשבותיהם, והתירוץ הוא: שבני גד ובני ראובן שמחו שנפלה להם ההזדמנות לשמוע דברי מוסר ממשה רבינו, האם יותרו על כך? וכי מלתא זוטרתא היא לשמוע דברי מוסר מפי משה רבינו? כך גם אני, סיים הילד ואמר: אם הייתי מספר מיד כי הסיבה שהתאחרתי לקום היא, מפני שלמדתי כל הלילה לא הייתי זוכה לשמוע את דברי המוסר הנפלאים של סבא

סיפור ח' לשולחן שבת

בפרשת מטות, משה רבנו משיב לבקשת שבט גד ראובן וחצי שבט המנשה, לתת את חלקם בכיבוש ארץ ישראל ורק לאחר מכן יזכו לרשת את נחלת מעבר הירדן המזרחי. וכדברי משה "והייתם נקיים מה' ומישראל" (לב כב) קודם תמלאו את חובותיכם לעם ישראל ורק אח"כ תוכלו להתפנות לטובתכם. הנקיות כלפי שמים מחייבת את עם ישראל בכל תחום. כל מקרה של אי וודאות ראוי להטיל בספק עד שנברר את האמת במידת האפשר.

מסופר על אשה עשירה ממדינת הונגריה שהיתה חשוכת בנים, באה האשה אל רב העיר ובידה סכום של ארבע מאות זהובים, וביקשה לשלוח אותם כדורון לאחד הצדיקים שיתפלל עבורה שתיפקד בזרע של קיימא. הציע הרב לשלוח את הכסף להגה"ק רבי יוסף חיים זונענפעלד זיע"א רבה של ירושלים עיה"ק ת"ו. מסרה האשה את הכסף והרב שלח את הסכום לרבי יוסף חיים, כעבור כמה שבועות בא בעל האשה אל הרב בתרעומת, על שהסכים לקבל סכום גדול מאשתו בלא ידיעתו, הרב הצטדק שחשב שהאשה עשתה זאת מידיעתו, אולם העשיר תבע שהרב ידרוש שיוחזר הכסף מירושלים. לרב לא היה נעים לעשות כן, לכן הציע לבעל שהוא ישלם את כל הסכום מכיסו הפרטי בתשלומים. עוד הם מדברים ומסכמים את העניין, נכנס הדוור לבית הרב והביא לו מכתב באחריות שהגיע מירושלים, העיף הרב מבט לכתובת השולח ומה נדהם לקרוא הרב יוסף חיים זונענפעלד מירושלים, פתח את המכתב ומצא את הסכום בסך ארבע מאות זהובים ששלח לר' יוסף חיים זונענפעלד. הבעל התרגש וביקש לשמוע מה כותב רבה של ירושלים, נענה הרב והקריא לפניו את המכתב: "קיבלתי את מכתבו בצירוף הכסף, אולם מכיון שמעלת כבודו כותב שאשה מסרה לו זאת, חוששני אולי עשתה זאת מבלי רשות בעלה, לכן הנני משיב לו חזרה את הכסף, ואבקשו למסור כל הסך תיכף ומיד לאשה. אולם כמובן לא מיעטתי בשביל כך למלא את בקשתה בדבר התפילות, ויהי רצון שיתקבלו התפילות ויזכו לישועה בקרוב." עיני הרב והבעל זלגו דמעות מרוב התרגשות, ובו במקום שלח חזרה את הכסף לרבה של ירושלים.

סיפור ט' לשולחן שבת

מהפסוק "והייתם נקיים מה' ומישראל" לומדים את ההימנעות מחשד הבריות על הנאת היחיד מטובת הכלל. כמו אנשים העוסקים בצרכי ציבור, תרומות וכו' ועומדים תמיד בביקורת על הנאות אישיות שיש להם מעצם העיסוק. מעשה היה בזמן שבית המקדש היה קיים, שהיתה משפחה בירושלים שנקראה בית גרמו, ומשפחה זו היתה מומחית למעשה לחם הפנים, ו לא היו אומנים גדולים מהם, הם לא רצו ללמד אומנות זו לאחרים, שאלו אותם חכמים למה אין אתם רוצים ללמד אומנות זו לאחרים? ענו אבותינו ידעו שעתידי בית המקדש להיחרב, ואם נלמד לאחרים שמא יבא יהודי שאינו כשר ויעשה אותה לעבודה

זרה, ולכן קיבלו על עצמם שלא ללמד האומנות לשום אדם, ומצאו חן בעיני החכמים, ומעולם לא נמצאת פת נקיה בידי בניהם, שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה הם ניזונים, לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל, וכן היו חכמים מזכירים אותם תמיד לשבח כמו שנאמר זכר צדיק לברכה. וכן היתה משפחה אחרת ששמו היה בית אבטינס, שהיו בקיאים במעשה הקטורת, ולא רצו ללמד אומנות זו לשום אדם, שלא יבוא אדם שאינו הגון ויעשה קטורת כזו לע, "ז", וכשראו חכמים כך שאמת הדבר שראו שמעולם לא יצאה מבתים כלה מבושמת, שלא יאמרו ממעשה הקטורת נתבשמה, לקיים הכתוב והייתם נקיים מה' ומישראל היו מזכירים אותם לשבח..

סיפור י' לשולחן שבת

בפרשת מסעי, הקב"ה מצווה את משה רבנו על חלוקת הארץ "זאת הארץ אשר תיפול לכם בנחלה" ומובא בגמרא מסכת סנהדרין: פעם אחת באו בני ארץ אפריקיא לדון עם בני ישראל לפני אלכסנדר מוקדון. "ארץ כנען שלנו היא!" - טענו בני האפריקיא - שהרי ארץ ישראל נקראת בתורה: "ארץ כנען" וכנען אבינו היה... אמר זקן אחד גביהה בן פסיסא שמו, לחכמי ישראל: תנו לי רשות ואלך אני ואדון עימהם לפני המלך אם ינצחו אותי אמרו להם: "האדם הפשוט שבנו ינצחם..." ואם אנצח אני אותם אמרו להם: תורת משה רבינו נצחה אתכם! הסכימו החכמים ונתנו לו רשות. "מהיכן אתם מביאים ראיה שארץ כנען שלכם?" שאל גביהה בן פסיסא את בני אפריקיא. "מן התורה!" ענו לו. אמר להם: "אף אני יביא ראיה מן התורה שנאמר: "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו!" "אם כן" - המשיך גביהה בן פסיסא - "אימרו לי כאשר עבד קונה נכסים למי הם שייכים? לאדון! משום כך הארץ שלנו. ולא עוד אלא הרבה שנים שלא עבדתם אותנו חייבים אתם לנו כסף רב בעבור שנים אלו..." "החזירו לו תשובה!" אמר אלכסנדר מוקדון. "תן לנו זמן שלושה ימים" - אמרו בני אפריקיא - "ואז נשיב תשובה". נתן להם המלך זמן בדקו ולא מצאו תשובה. מיד ברחו והניחו את שדותיהם כשהם זרועות וכרמיהם כשהם נטועים ואותה שנה שביעית הייתה...

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

פרשת הנדרים, שבועות ואיסורים

הפרשה נפתחת בשמירת הלשון ומוצא שפתים "איש כי ידר נדר או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה". במקרים מסויימים הקב"ה נתן אפשרות להפר את הנדר, השבועה או האיסור

1. כתוב בפס' וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר, למה נאמרו ענייני נדרים דווקא לראשי המטות, והרי דברים אלו נוגעים לכל ישראל, ומה לומדים מכך שדווקא ענייני נדרים נזכר שנאמר לראשי המטות? (רש"י ל,ב) חלק כבוד לנשיאים, ללמדם תחלה, ואחר כך לכל (א) בני ישראל, ומניין שאף שאר הדברות כן, תלמוד לומר וישיבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם, ואחרי כן נגשו כל בני ישראל (שמות לד, לא-לב).
2. כתוב בפס' וידבר משה אל ראשי המטות ... זה הדבר אשר צוה ה' היכן צוה ה' על הנדרים? (ספורנו ל,ב) כשאמר בהר סיני ולא תשבועו בשמי לשקר וחללת היתה הכונה האיש הנודר או נשבע לא יחל דברו כי בחללו דברו הוא מחלל את ה' אבל האשה שאינה ברשות עצמה לא תהיה מחללת אם יפר המיפר
3. כתוב בפס' איש כי ידר נדר לה' ... לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" מה הפירוש "לא יחל דברו"? (רש"י ל,ג) כמו לא יחלל (מ) דברו, לא יעשה דבריו חולין;
4. כתוב בפס' ואשה כי תדר נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בנעריה, מה הפירוש "בבית אביה" האם הכוונה היא שכשנדרה את הנדר היתה בבית אביה ממש? (רש"י ל,ד) ברשות אביה (ג) ואפילו אינה בביתו (ספרי שם);
5. מה הפירוש בפס' בנעריה? (רש"י ל,ד) ולא קטנה ולא בוגרת, שהקטנה אין נדרה נדר, (ס) והבוגרת אינה ברשותו של אביה להפר נדרה. ואי זו היא קטנה, אמרו רבותינו, בת י"א שנה ויום אחד נדרה נבדקין, אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה, נדרה נדר, בת י"ב שנה ויום אחד אינה צריכה להבדק;
6. התורה מפרטת לנו על נערה שנודרת, נשבעת או אוסרת על עצמה משהו מסויים. (נערה היא ילדה מגיל אחת עשרה עד שתים עשרה וחצי בממוצע). מי יכול להפר לה את הנדר? (ל,ו) אבא שלה
7. כתוב בפס' ואם הניא אביה אותה ביום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום, מה הפירוש "ואם הניא אביה אותה", ומה לשון "הנאה"? (רש"י ל,ו) אם מנע אותה מן הנדר, כלומר שהפר לה. הנאה זו איני יודע מה היא, כשהוא אומר, (ע) ואם ביום שמעו אישה יניא אותה והפר, הוי אומר הנאה זו הפרה. ופשוטו, לשון מניעה והסרה, וכן ולמה תניאון (במדבר לב, ז), וכן שמן ראש אל יני ראשי (תהלים קמא, ה), וכן וידעתם את תנואתי (במדבר יד, לד), את אשר סרתם מעלי;
8. כתוב בפס' ואם הניא אביה אותה ביום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום וה' יסלח לה", באיזה מקרה מדובר שה' "צריך" לסלח לה? (רש"י ל,ו) במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בניזר, ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה, ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים, זו היא שצריכה סליחה, ואף על פי שהוא מופר, ואם המופרין צריכין סליחה, קל וחומר לשאינן מופרין (ספרי קנג):

9. כתוב בפס' "ואם היו תהיה לאיש" מה הכוונה בדבר, האם מדובר באישה ארוסה או באישה נשואה, ומי יכול להפר את נדריה של אותה אישה?(רש"י לז, זו ארוסה, או אינו (פ) אלא נשואה, כשהוא אומר ואם בית אישה נדרה, הרי נשואה אמור, וכאן בארוסה, (צ) ובא לחלוק (ק) בה, שאביה ובעלה מפירין נדריה (נדרים סז), הפר האב ולא הפר הבעל, או הפר הבעל ולא הפר האב, הרי זה אינו מופר, ואין צריך לומר אם קיים (ר) אחד מהם
10. מה הפירוש בפס' "ונדרה עליה", באיזה נדרים מדובר?(רש"י לז, שנדרה בבית אביה ולא שמע בהן אביה, (ש) ולא הופרו ולא (ת) הוקמו: ילדה שעברה את גיל שתיים עשרה וחצי נקראת "בוגרת" ואבא שלה לא יכול יותר להפר לה נדרים. מי יכול להפר את הנדר אם הנערה מאורסת? (לדח) הארוס
12. כתוב בפס' "ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה" מדוע כל נדרי אישה אלמנה אין להם הפרה, ובאיזה אלמנה הפס' מדבר?(רש"י לי, לפי שאינה לא ברשות אב ולא ברשות בעל, (ג) ובאלמנה מן הנשואין הכתוב מדבר, אבל אלמנה מן האירוסין, מת הבעל, נתרוקנה וחזרה לרשות האב
13. כתוב בפס' "ואם בית אישה (האיש שלה - בעלה) נדרה" וכו', האם מדובר על נשואה או ארוסה שנדרה בבית בעלה?(רש"י ל,יא) בנשואה (ד) הכתוב מדבר
14. חז"ל לימדו אותנו שכדי להפר הנדרים של נערה מאורסה (לפני הנישואין) צריכים גם האבא וגם הארוס צריכים יחד להפר. אלמנה וגרושה שאין להן בעל, הנדרים שלהן מתקיימים. מי יכול להפר את הנדר לאישה נשואה?(ליביד) הבעל
15. עד מתי הבעל יכול להפר לאשתו את נדרה, האם מעת לעת (24 שעות מהזמן ששמע את נדרה) או עד שתחשך (עד השקיעה של אותו יום)?(רש"י לטו) שלא תאמר מעת לעת, (ו) לכך נאמר מיום אל יום, ללמד שאין מפר אלא עד (ז) שתחשך
16. עד מתי ניתן להפר את הנדר? (לטז) רק ביום ששמע על הנדר
17. למה אם "החרש יחריש לה" בעלה הנדרים מקיימים?(ספורנו לטו) שהשתיקה במי שיש בידו למחות היא כמו הודאה שהשותק הוא כמסכים במה שנעשה
18. כתוב בפס' "ואם הפר יפר אתם אחרי שמעו ונשא את עונה", מה הפירוש כאן שאחרי שמעו אינו יכול להפר?(רש"י לטז) אחרי שמעו וקיים, שאמר אפשי בו (אני חפץ בנדר שנדרה), (ח) וחזר והפר לה אפילו בו ביום:
19. מה הפירוש "ונשא את עונה" ומה לומדים מכך?(רש"י לטז) הוא נכנס תחתיה, למונו מכאן, שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין:
20. מה יקרה אם הבעל מפר את הנדר לאחר היום ששמע ? (לטז) הוא נשא את העון
21. כתוב בפס' "ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו ונשא את עונה", מדוע הוא נשא את עונה?(ספורנו לטז) כמשפט כל מכריח את חבירו לעבור עבירה או מורה שקר ומתעה:
22. מה נרמז במילה "בנעריה"? (בעל הטורים ל,יז) אותיות נערה י"ב לומר לך בת י"א שנים ויום אחד נדרה נבדקין:

נקמת בני ישראל במדין

1. הקב"ה מצוה לנקום במדין על מעשה זמרי בן סלוא והמתים במנפה. "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים". מה יקרה לאחר הנקמה במדין?(לא,ב) משה רבינו ימות
2. נאמר אל משה "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך" מה נרמז במילה "עמך"? (בעל הטורים לא,ב) מלא יו"ד לומר לך שביו"ד מקומות הוזכרה מיתתו בתורה:
3. למה נסמכה "מלחמת עם ישראל במדין" לפרשת נדרים?(בעל הטורים לא,ב) סמך זה לפרשת נדרים לומר לך שנודרים בעת צרה ומלחמה. ועוד אמרו המחריש לבתו ולאשתו ולא הפר להן הוא נכנס תחתיהן, מדינים שהחטיאו את ישראל לא כל שכן שיענשו
4. כתוב בפס' "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים" למה ה' לא צוה להלחם במואבים, שהרי המואבים הם אלו שהזמינו את מדין להכשיל את ישראל? הבא שני פירושים.(רש"י לא,ב) ולא מאת המואבים, (ט) שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה, שהיו יראים מהם שיהיו שוללים אותם, שלא נאמר אלא אל תתגר במלחמה (דברים ב, ט), אבל מדינים נתעברו על ריב (י) לא להם. דבר אחר, מפני ב' פרידות (כ) טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית
5. כתוב בפס' "וידבר משה אל העם לאמר החליצו מאתכם אנשים לצבא" למה מוזכר שמושה עשה את צווי ה', הרי הדבר פשוט, אם כן מה הפס' בא ללמדנו?(רש"י לא,ג) אף על פי ששמע שמיתתו תלויה (ל) בדבר, עשה בשמחה ולא איחר (ספרי קנז):
6. כתוב בפס' "החליצו מאתכם אנשים לצבא", לכאורה המילה "אנשים" בפס' מיותרת אם כן מה הכוונה במילה "אנשים"? (רש"י לא,ג) צדיקים, (מ) וכן בחר לנו אנשים (שמות יז, ט), וכן אנשים חכמים ויודעים (דברים א, טז):
7. כתוב בפס' "החליצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת את נקמת ה' במדין" למה נאמר שנקמה זו היא "נקמת ה'" והלא היא "נקמת ישראל" במדין (רש"י לא,ג) שהעומד כנגד ישראל, כאילו עומד (ג) כנגד הקב"ה:
8. כתוב בפס' "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה" וכו', מה הפירוש עפ"י רש"י "וימסרו" ? (רש"י לא,ה) להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר, עוד מעט וסקלוני (שמות יז, ד), ומשמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת, עד שנמסרו (ע) על כרחן
9. מה הפירוש עפ"י בעל הטורים "וימסרו מאלפי ישראל"? (בעל הטורים לא,ה) שמסרו עצמן על קדושת השם להצלת ישראל:
10. מי יצא עם בני ישראל למלחמה במדין ומה לקח איתו? (לא,ו) פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וקלי הקדש ויחצצרות התרועה בידו
11. כתוב בפס' "אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא" כמה אנשים מבני ישראל הלכו למלחמה זו?(בעל הטורים לא,ד) לכל מטה שני אלפים הרי כ"ד אלפים הלכו עליהם למלחמה כנגד כ"ד אלפים שהפילו מישראל. הפסוק מתחיל באל"ף ומסיים באל"ף לומר לך שכלם היה להם לב א' לאביהם שבשמים:
12. כתוב בפס' "וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פנחס" למה נאמר "אותם ואת פנחס" הרי כבר נכתב שמושה שלח "אותם", ומדוע דווקא פנחס נשלח למלחמה זו? מדוע לא אלעזר ? (רש"י לא,ו) מגיד שהיה פינחס (פ) שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך

המלמד

מתכוננים לפרשה

פרשיות מסות מסעי

www.Parashatshavua.com

- אלעזר, (צ) אמר הקב"ה, מי שהתחיל במצוה, שהרג כזבי (ק) בת צור, יגמור. דבר אחר, שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר והמדנים מכרו אותו (בראשית לז, לו), ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף, שנאמר מבנות פוטאל (שמות ו, כה), מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודת אלילים, ומזרע יוסף שפטט ביצרו (סוטה מג.). דבר אחר, שהיה משוח מלחמה (שם):
13. מהם "כלי הקדש" שפנחס לוקח איתו למלחמה עם מדין, ומדוע לקחו את כלי הקדש האלה למלחמה? (רש"י לא, ו), זה הארון והציץ, (ר) שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים, והוא עצמו פורח עמהם, הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים, לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין, שנופלים על החללים מן האויר, וכן בבלעם כתיב אל חלליהם, בספר יהושע (יג, כב):
14. למה משה לא שולח את הנשיאים למלחמה? (בעל הטורים לא, ו) והנשיאים לא שלח עמהם כדי שלא יתבייש שבט שמעון שנהרג נשיא משבטו: פינחס לוקח עימו את כלי הקודש - זה הארון והציץ, ומדוע היה צריך אותם? שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים, והוא עצמו פורח עמהם. פינחס הראה להם את הציץ שהשם של הקב"ה חקוק בו והם נפלו, לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין, שנופלים על החללים מן האויר. עם ישראל הורג כל זכר במדין. מי הם חמשת מלכי מדין שמתו במלחמה בנוסף לבלעם? (לא, ח) אַתְּ אַוִי וְאֵת רָקֵם וְאֵת צוֹר וְאֵת חוֹר וְאֵת רַבֵּעַ חַמֶּשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן
16. למה משה לא שולח את כל העם למלחמה על מדין? (רמב"ן לא, ו), לא שלח שם כל עם הצבא ואע"פ שהיו המדינים עם רב והערים בצורות גדולות מאד והטעם כי הנכשלים בבנות מואב היו רבים ואינם ראויים לנקמת ה' על כן בחרו אנשים צדיקים וידועים לשבטיהם
17. כתוב בפס' "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב", למה מודגש בפס' שבלעם נהרג בחרב? (רש"י לא, ח) הוא בא על ישראל והחליף אומנותו באומנותם, שאין נושעים אלא בפיהם על ידי תפלה ובעקשה, ובא הוא ותפש אומנתם לקללם בפיו, אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות שבאין בחרב, שנאמר ועל חרבך תחיה (בראשית כז, מ):
18. כתוב בפס' "את אוי ואת רקס ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין", למה נכתב חמשת מלכי מדין, הרי אנו יכולים לספור לבד ולראות שיש חמשה מלכים? מה עשה שם בלעם הרשע? (רש"י לא, ח) וכי איני רואה שחמשה מנה בכתוב, למה הוזקק לומר חמשת, אלא ללמדך, ששוו כולם בעצה, והשוו כולם בפורענות (ספרי קנז), בלעם הלך שם לישול (ת) שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצתו, ויצא ממדין לקראת ישראל ומשיאן עצה רעה, (א) אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכולתם להם, ועכשיו ב"ב אלף אתם באים להלחם, נתנו לו שכרו משלם (ב) ולא קפחוהו:
19. למה בלעם היה נמצא עם מדין כשישראל יצאו עליהם למלחמה? (אבן עזרא לא, ח) יש אומרים: אחר ששב אל מקומו בא אל מדין כאשר שמע המגפה שהיתה בישראל בעצתו שב לקחת ממון מקני מדין:
20. למה נזכר בפס' "חמשת מלכי מדין" הרי אנו רואים שישנם חמשה מלכים, ומדוע מודגש שהם מלכי מדין? (אור החיים לא, ח) טעם שהוצרך הכתוב להזכיר מניינם, לומר שנהרגו יחד זה עם זה וראו זה את זה במפלגתו. ואומרו מלכי מדין פעם ב' אולי שנתכוין בכפל הדברים לומר שהרגום בידיעה שהם מלכי מדין ולא בהסח הדעת:
21. למה נאמר על בלעם הריגה בנפרד "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" ומדוע הודגש שנהרג בחרב? (אור החיים לא, ח) הוצרך לומר הרגו הגם שמוכן הוא שהרגוהו מסמיכות זכרונו עם הנהרגים, יתבאר על פי דבריהם ז"ל (ספרי) שאמרו כי בלעם הלך ממדין לקראת ישראל ליעצם לבל ילחמו במדין ואמר להם ומה כשהייתם כו' עד כאן, הדברים יגידו כי בלעם נהרג קודם הריגת ה' מלכי מדין, והוא מה שנתחכם ה' ויחד לו הריגה בפני עצמו להעירך שלא נהרג עמהם שלא היה מוכן כן אם לא היה אומר הרגו, ואומרו בחרב לומר שבטלו כשפיו בערך ישראל והרגוהו בגשמי:
22. לאחר הנצחון במלחמה כתוב בפס' "ואת כל שירתם שרפו באש" מהם "שירותם"? (רש"י לא, י) מקום פלטרין שלהם, שהוא לשון מושב כומרים יודעי חוקיהם. דבר אחר, לשון מושב שריהם, כמו שמתורגם סרני (ג) פלשתים, טורני פלשתאי:
23. כיצד מפרש רבי אברהם אבן עזרא את המילה "שירתם"? (אבן עזרא לא, י) ארמוני המלכים:
24. מה לומדים מכך שאנשי המלחמה לוקחים "את כל השלל" ומביאים אותו אל משה אלעזר הכהן ועדת בני ישראל? (רש"י לא, יא) מגיד שהיו כשרים וצדיקים ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בבזה שלא ברשות, שנאמר את כל השלל וגו', ועליהם מפורש בקבלה, שניך בעדר הרחלים וגו', אף אנשי המלחמה שביך כולם צדיקים
25. כתוב בפס' "ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל עדת בני ישראל את השבי ואת המלקוח ואת השלל אל המחנה", מה הפירוש כאן במילה "שלל"? (רש"י לא, יא) הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין
26. מה הפירוש בפס' במילה "בז"? (רש"י לא, יא) הוא ביזת מטלטלין (ד) שאינם תכשיטין
27. מה הפירוש בפס' במילה "מלקוח"? (רש"י לא, יא) מלקוח. אדם ובהמה, ובמקום שכתוב שבי אצל מלקוח, שבי באדם, ומלקוח בהמה:
28. משה רבינו קוצף (כועס) על פקודי החיל שלא הרגו את הנשים שהחטיאו את עם ישראל וגרמו למגפה בעם. מי צריך לשבת מחוץ למחנה שבעת ימים עד להיטהרות מטומאת מת? (לא, יד) כל הַרְג נֶפֶשׁ וְכָל נֶגַע בְּחַיִל
29. כתוב בפס' "ויקצף משה על פקודי החיל" למה משה כועס דווקא על "פקודי החיל"? (רש"י לא, יד) ממונים על החיל, ללמדך שכל סרחון הדור תלוי בגדולים, שיש כח בידם למחות
30. כתוב בפס' "וכל נגע בחלל תתחטאו" מה הפירוש "תתחטאו" ומדוע צריכים לדבר זה? (רש"י לא, יט) במי נדה, כדן שאר טמאי מתים, שאף לדברי האומרים קברי עובדי גילולים אינם מטמאין באהל, שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם (יחזקאל לד, לא), אתם קרוים אדם ואין עובדי גילולים קרוין אדם, מודה הוא שהעובדי גילולים מטמאין במגע ובמשא, שלא נאמר אדם אלא אצל טומאת (כ) אהלים, שנאמר אדם כי ימות באהל (במדבר יט, יד):
31. מה הפירוש "תתחטאו" ... אתם ושביתכם", האם הגויים מקבלים טומאה ומועילה להם ההואה? (רש"י לא, יט) לא שהנכרים מקבלין טומאה וצריכין ההואה, אלא מה אתם בני ברית. אף שביכם כשיבואו לברית ויטמאו, (ל) צריכין ההואה
32. כתוב בפס' "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא ... זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה" למה משה רבינו לא אומר דברים אלו, ואלעזר הוא המדבר עם אנשי הצבא? (רש"י לא, כא) לפי שבא משה לכלל כעס, בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים, וכן אתה מוצא בשמיני למלואים, שנאמר ויקצוף (משה) על אלעזר ועל איתמר (ויקרא י, יז), בא לכלל כעס, בא לכלל טעות. וכן בשמעו נא המורים ויד את הסלע (במדבר כ, יא), על ידי הכעס טעה
33. למה אלעזר מדגיש בדבריו "זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה", הרי כל התורה נאמרה מה' על יד משה? (רש"י לא, כא) תלה ההוראה (ג) ברבו (ספרי קנז):

המלמד

גיליון להורים

מתכוננים לפרשה

פרשיות מסעות

www.Parashatshavua.com

- 34. כתוב בפס' "ויאמר אלעזר הכהן אל אלעזר הכהן אל אנשי הצבא ... זאת חקת התורה" מה הפירוש "זאת חקת התורה"? (ספורנו לא, כא) מה שאמר לכם משה שתתחטאו שלישי ושביעי הוא דין חקת התורה של פרה אדומה לטהר מטומאת מת;
- 35. כתוב בפס' "וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המחנה" באיזה מחנה מדובר? (רש"י לא, כד) אל המחנה. למחנה שכניה. שאין טמא מת טעון שילוח ממחנה לזיה וממחנה ישראל;

מובא במדרש תנחומא פרשת מטות, אות ג נקם נקמת. רבי יהודה אומר, אלו רצה משה לחיות כמה שנים, היה חי. שאמר ליה הקדוש ברוך הוא, נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף. תלה הקדוש ברוך הוא מיתתו בנקמת מדין. אלא להודיעך שבחזו של משה, שלא אמר, בשביל שאחיה אעבב נקמת בני ישראל מן המדינים. מי, וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין. אנשים, צדיקים. ולהלן, בחר לנו אנשים (שמות יז, יג), נמי צדיקים. וכן, בנפול תרדמה על אנשים (איוב ד, ט). לתת נקמת ה' במדין. הקדוש ברוך הוא אמר, נקמת בני ישראל. ומשה אמר, נקמת ה'. אלא אמר הקדוש ברוך הוא להם, הריני ואתם יקו שלכם מתבקשים, שגרכו לי להזיק אתכם. אמר משה, רבון העולם, אם היינו ערלים או עובדי עבודה זרה או כופרים במצות, לא היו שונאים אותנו ולא רודפין אחרינו, אלא בשביל תורה שנתת לנו. לכך הנקמה שלך. הוי, לתת נקמת ה' במדין.

דיני הגעלת כלים

- 1. משה רבינו מלמד את עם ישראל כיצד יש לטהר כלים של גוים כדי שהיהודי יוכל להשתמש בו. כל כלי צריך להיטהר באופן שבו בישלו בו. מה הפירוש "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר" (רש"י לא, כג) כל דבר אשר יבא באש. לבשל בו (ס) כלום: תעבירו באש. כדרך תשמישו הגעלתו, מה שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין, ומה שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה, ילבנו באור
- 2. מה הפירוש "וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים" (רש"י לא, כג) וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו על ידי האור, כגון כוסות וצלוחיות, שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור: תעבירו במים. מטבילו ודי, ודוקא כלי מתכות
- 3. מה לומדים מהמשך הפסוק "אך במי נדה יתחטא" (רש"י לא, כג) לפי פשוטו, חטוי זה לטהרו מטומאת מת, (ע) אמר להם, צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור, וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן, שאף להכשרין מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות, ומי נדה הכתובין כאן דרשו, מים הראויים לטבול בהם נדה, וכמה הם ארבעים סאה;

חלוקת השלל התרומות ממלחמת מדין

- 1. התורה מפרטת את חלוקת הרכוש מהמלחמה. מי מתחלק ברכוש וכמה מקבלת כל קבוצה? (לא, כז) חצי יקבלו הלוחמים והחצי השני יעבור כלל ישראל
- 2. למה היה צריך "לחצות את המלקוח"? (ספורנו לא, כז) מפני שהיתה המלחמה מלחמת נקמה על מה שנעשה נגד כולם רצה שיתקיים ככולם ואכלת את שלל אויבך כענין דוד בשלל עמלק כאמרו הנה לכם ברכה משלל אויבי ה':
- 3. מה הפירוש "וחצית את המלקוח בין תופשי המלחמה... ובין כל העדה" (רש"י לא, כז) חציו לאלו וחציו (צ) לאלו
- 4. מתוך כל הרכוש (בקר, צאן וחמורים) והנשים שנלקחו במלחמה, הקב"ה מצוה להביא מכס תרומה לקודש. כמה תרומה צריכים להביא הלוחמים לאלעזר הכהן וכמה צריכים שאר בני ישראל להביא ללוויים? (לא, כח, ל) הלוחמים אחד מחמש מאות והשאר אחד מחמישים
- 5. מה מבקשים ראשי הצבא להקריב לקב"ה לכפר על נפשותם ומדוע? (לא, מט-נ) כלי זָהָב וְצִמְדָה וְצִמְדָה טְבַעַת עֲגִיל וְכוּמָז . כיוון שלא נפקד מִמֶּנּוּ אִישׁ
- 6. מהם "אצעדה" ו"צמיד" ו"עגיל"? (רש"י לא, נ) אצעדה. אלו צמידים של רגל: וצמיד. של יד: עגיל. נזמי אוזן מה עושה אלעזר הכהן עם התכשיטים שמביאים אנשי הצבא לכפר על נפשותם? (לא, נד) וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ אֶל אֱהֵל מוֹעֵד וַיִּזְכְּרוּן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
- 7. מה כוונת ראשי הצבא באמרם למשה "עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש, ונקרב את קרבן ה'" וכו' (רמב"ן לא, מט) לאמר הנה השם עשה תשועה גדולה על ידינו שלא מת במלחמה אחד מכל אנשי הצבא אשר בידנו ולא הוכה בחרב שיפקד מן הצבא ולפיכך אנחנו חפצים להקריב קרבן ה' המציל אותנו לתת לפנינו כופר נפשותינו אשר פדה ממות ובמלחמה מידי חרב ורבותינו דרשו (שבת סד) ולא נפקד ממנו איש לדבר עבירה לומר שהיו בכל עת בידינו ולא נפקד איש מאחינו אשר בצבא אל מקום אחר לעבור עבירה ואמר להם משה איך קרבן זה למה אמרו לו לכפר על נפשותינו מהרהור הלב
- 8. היכן שמים את: האצעדה, הצמיד, הטבעת ואת העגיל? (אבן עזרא לא, נ) אצעדה. היא על הזרוע כי כן כתוב: וצמיד. ליד: טבעת. באצבע: עגיל. באזנים כי כן כתוב אולי נקרא כן בעבור היותו עגול:
- 9. מה הפירוש בפס' "לכפר על נפשתינו לפני ה'" על איזה חטא היו צריכים לכפר? (ספורנו לא, נ) על דבר פעור שלא מחינו בחוטאים
- 10. מה הפירוש "ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל" (רמב"ן לא, נד) יראה מזה שעשו מהם כלי שרת ומסרום לצבור לזכרון לכל בני ישראל שיעשו בהם עבודת ה' לדורות שאם באו הכלים האלה לאוצר בית השם היה ראוי שיאמר "זכרון להם לפני ה'" כי בני ישראל יכלול כל העם והזכרון בדבר קיים הוא

נחלת שבטי גד, ראובן וחצי שבט מנשה

1. כתוב בפס' "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד" מדוע כאן הקדים את בני ראובן לבני גד, ובהמשך מקדים את בני גד לבני ראובן "ויבאו בני גד ובני ראובן"? (בעל הטורים לבא), לבני ראובן ולבני גד. כאן הקדים ראובן. ויאמר בני גד ובני ראובן הקדים גד. אלא תחלה הקדים ראובן שהיה הגדול ואחר כך הקדים גד שהיו גבורים והרוגיהם ניכרים וכתוב וטרף זרוע אף קדקד למה לפי רבי אברהם אבן עזרא הקדים הפס' את בני גד לבני ראובן? (אבן עזרא לבב), הם היו בעלי העצה בתחלה על כן הקדימם הכתוב לבני שבט ראובן וגד היה מקנה (צאן ובקר) רב וחיפשו שטחי מרעה גדולים. מה הם מבקשים ממשה רבינו ? (לבד) יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוז אל תעברנו את הירדן
2. למה הכתוב מציין שהיה "מקנה רב" לבני ראובן ולבני גד? (אור החיים לבא) טעם הודעה זו, להצדיק הכתוב טעם הנמצא בפיהם לשאלת ארץ סיחון ועוג כי אמת הוא, וטעם שהיה להם יותר מכל השבטים להיות שהיו גבורי כח בזו אנשי הצבא חלק מרובה מכל השבטים:
3. משה רבינו מתנגד להצעתם של שבטי ראובן וגד. השלימו: "האחיכם _____ פה" (לבד) האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשובו פה

משה רבינו מזכיר לבני שבט ראובן וגד את חטאם של המרגלים שניסו להניא (למנוע) מבני ישראל מלהיכנס לארץ ומזכיר להם את העונש שקיבל כל דור המדבר במשך ארבעים שנה.

6. כתוב בפס' "ויגשו אליו ויאמרו גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו" מה למדים מכאן? (רש"י לב, טז) חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם, אמר להם משה, לא כן, (ג) עשו העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם, ואחר כך גדרות לציאנכם:
7. מה הפירוש "ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל"? (רש"י לב, יז) לפני בני ישראל. בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו, שכן נאמר בגד, וטרף זרוע אף קדקד (דברים לג, כ). ואף משה חזר ופירש להם באלה הדברים, ואצו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל (שם ג, יח), ובירחו כתיב והחלוץ הולך לפנייהם (יהושע ו, יג), זה ראובן וגד שקיימו תנאים
8. מה פירוש המילה "חשים"? (אבן עזרא לב, יז) על משקל מולים היו כמו מהירים מגזרת מהרה חושה אל תעמוד:
9. משה אומר לבני גד ובני ראובן "בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לציאנכם והיצא מפיכם תעשו", מה הפירוש "והיצא מפיכם תעשו"? (רש"י לב, כד) לגבוה, (ח) שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק, שמשה לא בקש מהם אלא ונכבשה ואחר תשובו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו, וכן (ט) עשו
10. משה רבינו מסכים להתחייבותם של בני שבט ראובן וגד לצאת למלחמה לכיבוש הארץ עד להנחלתה וזאת על מנת שיקבלו את נחלתם בעבר הירדן המזרחי. על מי מצווה משה לבצע את ההסכם? (לב, כח) אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן, יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּשְׁטוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
11. מי מצטרף לשבט ראובן וגד? (לב, לג) חצי שבט מנשה
12. כתוב בפס' "ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם" מה הפירוש "מוסבות שם"? (רש"י לב, לה) נבו ובעל מעון שמות עבודת אלילים הם, והיו האמוריים קורים עריהם (ג) על שם עבודת אלילים שלהם, ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים, וזהו מוסבות שם, נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר
13. מי האנשים שכבשו ערים בעבר הירדן וקראו על שמם את הערים? (לב, מא, מב) יאיר, נבח
14. למה יאיר בן מנשה קורא לחות "חות יאיר"? (רש"י לב, מא) לפי שלא היו לו בנים קראם בשמו לזכרון

מובא במדרש רבה (פרשת בבא פ"ח) "ומקנה רב, זה שאמר הכתוב (קהלת י, ב): לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו... לב חכם לימינו, זה משה. ולב כסיל לשמאלו, אלו בני ראובן ובני גד, שעשו את העקר טפל ואת הטפל עקר, שחבבו את ממונם יותר מן הנפשות, שהן אומרים למשה (במדבר לב, טז): גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו. אמר להם משה, אינה כלום, אלא עשו את העקר עקר, תחלה (במדבר לב, כד): בנו לכם ערים לטפכם, ואחר כך (במדבר לב, כד): וגדרת לציאנכם, הוי לב חכם לימינו זה משה, ולב כסיל לשמאלו אלו בני ראובן ובני גד, אמר להם הקדוש ברוך הוא אתם חבבתם את מקניכם יותר מן הנפשות, חייכם אין בו ברכה, עליהם נאמר (משלי כ, כא): נחלה מבהלת בראשונה ואחריתה לא תברך.

ובמדרש תנחומא (פרשת מטות, פ"ח) "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד. ולמדנו רבנו, כמה מתנות נבראו בעולם. כך שנו רבותינו, שלש מתנות נבראו הקדוש ברוך הוא בעולם, חכמה וגבורה ועשר. זכה אדם לאחד מהן, נוטל חמדת כל העולם. זכה בחכמה, זכה בכל. זכה בגבורה, זכה בכל. זכה בעשר, זכה בכל. אימתי, בזמן שהן מתנות שמים ובאות מלח הגבורה של הקדוש ברוך הוא, אבל גבורתו ועשרו של אדם אינה כלום... ומתנות אלו בשעה שאינן מן המקום, סופן ליפסק ממנו. שני חכמים, שני חכמים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם. אחיזתפל מישראל, ובלעם מאמות העולם, ושניהם אבדו מן העולם הזה ומן העולם הבא. שני גבורים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם. שמשון מישראל, וגלית מאמות העולם, ושניהם אבדו מן העולם. שני עשירים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם. ויהן מישראל, ויהן מאמות העולם, ושניהם אבדו מן העולם. למה לפי שלא היתה מתנתן מן הקדוש ברוך הוא, אלא היו חוטפין אותה להן. וכן את מוצא בבני גד ובני ראובן, שהיו עשירים הרבה והיה להם מקנה גדול וחבבו את ממונם וישבו להם חוצה לארץ. לכן גלו תחלה מכל השבטים, שנאמר: ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי (דה"א ה, כו). ומי גרם להם. על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשביל מקניהם. ומנין, ממה שקראו בענין ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד.

סיכום מסעות בני ישראל

1. הפרשה מונה את מסעות בני ישראל, למה נכתבו כל המסעות האלו? (רש"י לג,א) למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום. שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות, צא מהם י"ד, שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזרה, משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה שמשם נשתלחו המרגלים, שנאמר ואחר נסעו העם מחצרות וגו' (במדבר יב, טז), שלח לך אנשים וגו' (שם יג, ב), וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה, למדת שהיא במדבר פארן. (א) ועוד הוצא משם שמונה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן, מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים, נמצא שכל שמנה ושלשים (ב) שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות, זה מיסודו של ר' משה הדרשן. ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת, (ג) משל למלך שהיה בנו חולה, והוליו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין, התחיל אביו מונה כל המסעות, אמר לו, כאן ישננו, (ד) כאן הוקרנו, (ה) כאן חששת את ראשך וכו' (במד"כ כג, ג):
2. למה נכתבו כאן כל מסעות בני ישראל? (ספורנו לג,א) רצה האל יתברך שיכתבו מסעי ישראל להודיע זכותם בלכתם אחריו במדבר בארץ לא זרועה באופן שהיו ראויים להכנס לארץ:
3. למה נכתב פעם "ויסעו מרעמסס" ואחר כך נכתב "ויסעו בני ישראל מרעמסס"? (בעל הטורים לג,ג) ובתור הכי כתיב ויסעו בני מרעמסס מתחלה נסעו בערבוביא ערב רב ביניהם ואח"כ כשמספר המסעות כולם הזכיר בני ישראל כי הפרידו ערב רב מביניהם:
4. כתוב בפס' "ויסעו בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון" למה מודגש שהדבר היה "בחדש הראשון"? (אור החיים לג,ג) הוצרך לומר זכרון בחדש הראשון ב' פעמים הגם שהיה יכול לומר בחמשה עשר יום ומובן הדבר שבחודש הראשון מדבר הכתוב, או על זה הדרך ויסעו בט"ו לחודש הראשון, אולי שרמו מה שאמרו רבותינו ז"ל (שמו"ד פט"ז) כי חודש ניסן הוא זמן שמזלם של ישראל עומד, גם זמן שלימות ההצלחה בו הוא ט"ו בחודש, והוא אומרו ויסעו וגו' בחודש הראשון שהוא זמן העמדת מזלם, ועוד לתוספת גודל המערכה בט"ו שהוא זמן מילוי הלבנה, ואומרו לחודש הראשון לפי שאין גדר זה מורה על רום ההצלחה אלא כשהוא בחודש המוצלח:
5. מה הפירוש "ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור"? (רש"י לג,ד) טרודים (ו) באבלם
6. כתוב בפס' "ויחנו בסכת" למה נקרא אותם מקום "סוכות"? (בעל הטורים לג,ה) ששם נסתככו בענני כבוד:
7. כתוב בפס' "ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין" למה לא נקרא "מדבר סיני"? (בעל הטורים לג,א) מתחלה נקרא מדבר סין ולבסוף נקרא סיני שנתוסף לו יו"ד כנגד יו"ד דברות. סין ימים הי' משה בהר:
8. כתוב בפס' "ויחנו בקהל" למה נקרא המקום הזה כך? (בעל הטורים לג,ב) על שם ויקהל עליהם קרח את וגו':
9. מה נרמז בשם העיר "רתמה"? (רש"י לג,ח) על שם לשון הרע (ז) של מרגלים, שנאמר מה יתן לך ומה יסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים (תהלים קכ, ד):
10. היכן נפטר אהרן הכהן, בן כמה היה ומה היה המועד? (לג,לז) בְּהַר הַהָרִי בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוֹם, בֵּן 123, בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ (ר"ח אב)
11. כתוב בפס' "ועל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם" מה לומדים מהסמיכות "על פי ה' וימת שם"? (רש"י לג,לח) מלמד שמת (ח) בנשיקה
12. סה"כ עוברים בני ישראל ארבעים ושתים מסעות. רישמו עשרה מקומות בהם חנו בני ישראל (לג,ה"ט)

ירושת הארץ

1. הקב"ה מצווה על ירושת הארץ. מה פירוש המילה "והורשתם"? (רש"י לג,נב) (ל) וגרשתם
2. כתוב בפס' "ואבדתם את משכיתם" מהם "משכיתם"? (רש"י לג,נב) כתרומו בית סגדתהו, על שם שהיו מסכנין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש, להשתחוות עליהם בפיטוט ידיים ורגלים, כדכתיב ואבן משכית לא תתנו בארצכם (מ) להשתחוות עליה (ויקרא כו, א):
3. מדוע נכתב בפרשה "והורשתם את הארץ" ואח"כ כתוב "וישבתם בה"? (רש"י לג,נב) והורשתם אותה מיושביה, ואז וישבתם בה, (ג) תוכלו להתקיים בה, (ס) ואם לאו, לא תוכלו להתקיים בה
4. מה צריכים בני ישראל לעשות בנוסף להורשת גויי הארץ? השלימו: "וְאֶבְדַתֶּם אֶת כָּל _____ (בתי עבודה זרה) וְאֶת כָּל צִלְמֵי _____ (פסילים) תִּאבְדוּ וְאֶת כָּל _____ (מקומות גבוהים נוספים לעבודה זרה) תִּשְׁמִדוּ" (לג,נב)
5. למה נאמר בסמוך ל "את כל במתם תשמידו" - "והורשתם את הארץ וישבתם בה"? (ספורנו לג,נב) כאשר תבערו יושבי הארץ אז תזכו להוריש את הארץ לבניכם שאם לא תבערו אותם אף על פי שאתם תכבשו את הארץ לא תזכו להוריש לבניכם
6. מה הפירוש "והורשתם את הארץ וישבתם בה"? (רמב"ן לג,נב) על דעתי זו מצות עשה היא יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה' ואולי יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתישב שם יעברו על מצות ה' ומה שהפליגו רבותינו (כתובות קי) במצות הישיבה בארץ ישראל ושארור לאצאת ממנה וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל וכן האיש בכאן נצטוונו במצוה הזו כי הכתוב הזה היא מצות עשה ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים באו ורשו את הארץ (דברים א ח) אבל רש"י פירש והורשתם את הארץ והורשתם אותה מיושביה אז וישבתם בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה ומה שפירשנו הוא העיקר
7. הקב"ה מזהיר את עם ישראל מפני הסכנה של השארת יושבי הארץ לאחר הכיבוש. מה הפירוש "והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם"? (רש"י לג,נה) והיה אשר תותירו מהם. יהיו לכם (צ) לרעה: לשכים בעיניכם. ליתדות המנקרות עיניכם, תרגום של יתדות, שיכיא: מה הפירוש "ולצנינם"? (רש"י לג,נה) פותרים בו הפותרים לשון מסוכת (ק) קוצים, הסוככת אתכם לסגור ולכלוא אתכם, מאין יוצא ובא: מה הפירוש "וצררו אתכם על הארץ"? (אור החיים לג,נה) פירוש לא מלבד שיחזיקו בחלק מהארץ שלא זכיתם בו אלא גם חלק שזכיתם בו אתם וישבתם בו וצררו אתכם על חלק שאתם יושבים בו לומר קומו צאו ממנו, ופירוש תיבת על כדרך אומרנו (כ"ד) על אשר מריתם פי על אשר לא קדשתם (דברים לב נא):

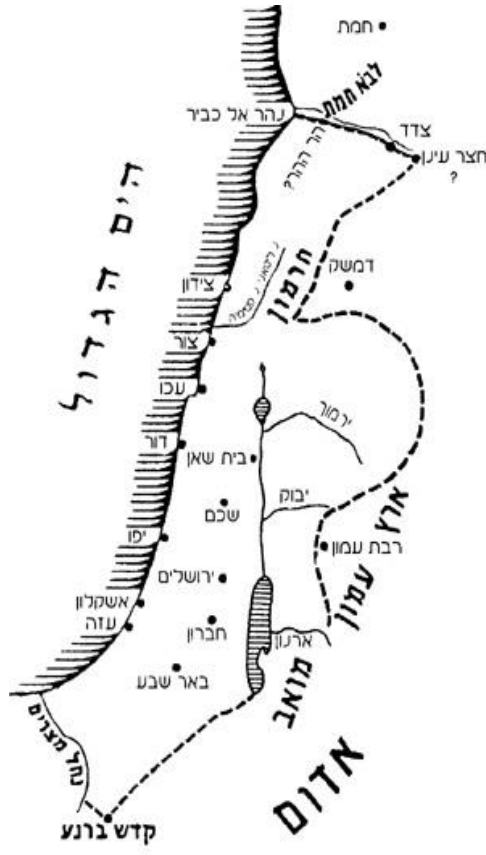
גבולות הארץ המובטחת

1. כתוב בפס' "זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה" מהו לשון "אשר תפל לכם בנחלה"? (רש"י לד, ב) על שם שנתחלקה בגורל, נקראת חלוקה לשון (ש) נפילה. ומדרש אגדה אומר, על ידי שהפיל הקב"ה שריהם של שבעים אומות מן השמים וכפתן לפני משה, אמר לו, ראה אין בהם עוד כח למה נכתבו גבולי רוחות ארץ ישראל? (רש"י לד, ב) לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ, הוצרך לכתוב מצרני (ר) גבולי רוחותיה סביב, לומר לך, מן הגבולין הללו ולפנים המצות נוהגות:
3. הקב"ה מצווה את עם ישראל על גבולות הארץ המובטחת, אותה יצטרכו לכבוש בכניסתם לארץ (כמתואר במפא). מי יורש את השטח של ארץ כנען? (לד, יג) תשעת המטות ויחצי המטה

ראינו כבר בין הבתרים שהארץ שהקב"ה מבטיח לאברהם היא עד נהר פרת היא ההבטחה לעתיד לבוא שבו ארץ ישראל תתרחב מעבר לקיים בהבטחה ליוצאי מצרים ומעבר למה שיש לנו היום

על שיבחה של ארץ ישראל מובא במדרש תנחומא (פרשת מסעי, אות 1 פרק לד פס ב) וַיִּדְבֶּר ה' וַיֹּאמֶר יְהוָה יְצוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ כִּי אֵתָּם בָּאִים אֵל הָאָרֶץ כְּנָעַן. וְלִמְדֵנוּ רַבְנֵינוּ, עַד שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, בִּיעֵד הָיוּ מְבַרְכִין עַל הַמִּזְוָה. כִּד שֶׁנֶּחֱמַדְנָה, עַד שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, לֹא הָיוּ מְבַרְכִין אֶלֶּא בְּרַבָּה אַחַת, הָיוּ אֶת הַכָּל. מִשְׁנִכְנְסוּ לָאָרֶץ, הִתְקַיְּנוּ שִׂידֵיהֶוּ מְבַרְכִים, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּזְוָה. מִשְׁחַרְבָּה יְרוּשָׁלַם, הוֹסִיפוּ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם. וּמִשְׁנִכְבְּרוּ הַרוֹגֵי בֵיתָר, הוֹסִיפוּ הַטוֹב וְהַמְטִיב. הַטוֹב, שֶׁלֹּא הִסְרִיחוּ. וְהַמְטִיב, שֶׁנִּתְּנוּ לְקַבּוּדָה. וְאֵין לָךְ חֲבִיב מִכֶּלֶן יוֹתֵר מִבְּרַכַּת עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּזְוָה. שֶׁכֶּף אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ וְכָרוֹנִם לְבְּרַכָּה, כָּל מִי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר בְּבְרַכַּת הַמִּזְוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּזְוָה, אֲרֵץ חֲמֵדָה, בְּרִית וְתוֹרָה, חַיִּים וּמִזְוָה, לֹא יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ. אֲמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, חֲבִיבָה עָלֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִן הַכָּל. לְמַה, שֶׁאֵנִי הוּא שְׁהִתְרַתִּי אוֹתָהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, בַּיּוֹם הַהוּא נִשְׁאֲתִי יָדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם וְגו' (יחזקאל כ, ו).

ועוד מובא במדרש רבה (פרשה בנאות יב) זֶה שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב (תהלים קיא, ו): כַּח מַעֲשֵׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ, אֲמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, יְכוֹל הֵייתִי לְבְּרָאוֹת לָכֶם אֶרֶץ חֲדָשָׁה, אֶלֶּא בְּשִׁבִיל לְהַרְאוֹת לָכֶם אֵת כַּחֲזֵי אֲנִי הוֹרֵג אֶת שׁוֹנְאֵיכֶם מִפְּנֵיכֶם וְנוֹתֵן לָכֶם אֶת אֶרְצְכֶם, לָקִים מִה שֶׁנֶּאֱמַר: כַּח מַעֲשֵׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם.

מנחילי הארץ

1. הקב"ה קובע מי האנשים שינחלו את הארץ עם יהושע בן נון ואלעזר הכהן. מי מבין האנשים המתוארים לא מת בעונש דור המדבר? (לד, יד) כח) כלב בן יפונה
2. כתוב בפס' "אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ" מה הפירוש "אשר ינחלו לכם"? (רש"י לד, יז) בשבילכם, (ע) כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו, (פ) ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים, (צ) ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון, ומה שהם עושים יהיה עשוי, כאילו עשאו שלוחים. ולא יתכן לפרש לכם זה, ככל לכם שבמקרא, שאם כן היה לו לכתוב ינחילו לכם, ינחלו משמע שהם נוחלים לכם, (ק) בשבילכם ובמקומכם כמו ה' ילחם לכם (שמות יד, יד):

נחלת שבט לוי

1. למדנו בפרשות קודמות ששבט לוי לא מקבל נחלה בגלל עבודת הקודש. הקב"ה מצווה לתת ללוים ערים לשבת בתוך נחלות בני ישראל עם שטח שיספיק לבהמתם ורכושם. כתוב בפס' "ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם ערים לשבת ומגרש לערים" מהו "מגרש" ולמה הוא משמש? (רש"י לה, ב) ריוח מקום חלק חוץ לעיר סביב, להיות לנוי לעיר, ואין רשאין לבנות שם בית, ולא לנטוע כרם, ולא לזרוע זרעיה:
2. מדוע צריכים השבטים לתת מנחלתם ללוים עפ"י הפסוק "ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם ערים לשבת" וכו'? (אור החיים לה, ב) פירוש הגם שצוה ה' שלא יהיה ללוים חלק ונחלה בארץ אבל בתורת חסד יתנו להם מתנת חנם ממה שהגיע, כדין שמפרנסים מי שהשיגה (אולי צריך לומר שלא השיגה) ידו, והוא מה שדקדק לומר ערים לשבת פירוש לצד ההכרה לשבת בהם וכו', ולזה כפל לומר אחר כך והיו הערים להם לשבת להעריך כי מאמר לשבת ראשון היא טעם הנתינה ומאמר והיו הערים להם לשבת הוא לומר לך שצריך שיהיו ראויים לישיבה, ורז"ל אמרו (מכות י"ב). ערכין לג) שבא לומר שהערים יהיו לישיבה שאין עושין עיר מגרש:
3. כתוב שנותנים ללוים "אלף אמה סביב" ובפס' הבאים כתוב "אלפים באמה", איך הדברים מתיישבים? (רש"י לה, ד) ואחריו הוא אומר אלפים באמה, הא כיצד, אלפים הוא נותן להם סביב, ומהם אלף הפנימים למגרש, והחיצונים לשדות ולכרמים
4. כמה ערים בסה"כ יהיו ללוים וכמה מתוכם היו ערי מקלט? (לה, וז) ארבעים ושמונה. מתוכם שש ערי מקלט
5. האם כל שבט יתן ללוים מספר ערים שווה? לפי מה נקבע כמה ערים יתן כל שבט? (לה, ח) מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעיטו איש כפי נחלתו אשר ינחלו יתן מערי ללוים

ערי המקלט

התורה מלמדת אותנו כי הקב"ה מגלגל זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב ע"י רוצח בשגגה ומביא בעל הטורים בדרשה משל לשני בני אדם אחד הרג שונג ואחד הרג מזיד הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק א' זה שהרג שונג עולה בסולם ונופל על זה שהרג מזיד ונמצא הורגו בשונג ונתחייב גלות וזהו בלא איבה הדפו

1. כיצד יכול להינצל הרוצח בשגגה ממוות עד שיתבררו העובדות בבית הדין? (להיב, רץ אל עיר המקלט
2. כתוב בפס' "והיו לכם הערים למקלט מגואל" מה הפירוש "למקלט מגואל"? (רש"י להיב) מפני גואל הדם, (ר) שהוא קרוב לנרצח
3. כמה ערי מקלט היו והיכן? (להיג"ד) שש. שלוש בתוך הארץ ושלוש מעבר לירדן המזרחי
4. איזה חפצים מפרטת התורה לרצח במזיד (שלושה חפצים) ? (להטז"יח) בכלי ברזל, באבן, בכלי עץ
5. כתוב בפס' "ואם בכלי ברזל הכהו וימת רוצח הוא מות יומת הרצח" האם מדובר ברוצח בשגגה או ברוצח במזיד? (רש"י להטז) אין זה מדבר בהורג בשונג הסמוך לו, אלא בהורג במזיד, ובא ללמד, שההורג בכל דבר, צריך שיהא בו שיעור כדי להמית, שנאמר בכולם אשר ימות בו, דמתרגמינן דהיא כמסת (ב) דימות בה, חוץ מן הברזל, שגלוי וידוע לפני הקב"ה, שהברזל ממית בכל שהוא, אפילו מחט, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור, לכתוב בו אשר ימות בו. ואם תאמר, בהורג בשונג הכתוב מדבר, (ג) הרי הוא אומר למטה או בכל אבן (ד) אשר ימות בה בלא ראות וגו', למד על האמורים למעלה שבהורג במזיד הכתוב מדבר:
6. מה הפירוש בפס' "אשר ימות בה"? (רש"י להיז) שיש בה שיעור להמית (ה) כתרגומו, לפי שנאמר והכה איש את רעהו באבן (שמות כא, יח), ולא נתן בה שיעור, יכול כל שהוא, לכך נאמר אשר ימות בה
7. כתוב בפס' "גואל הדם הוא ימית את הרצח בפגעו בו" מה הפירוש "בפגעו בו"? (רש"י להיט) אפילו בתוך (ו) ערי מקלט
8. כיצד יכריעו בית הדין שהרצח היה במזיד? השלימו: ואם _____ או _____ עליו _____ או _____ בידו () _____ (להכ"כא) ואם _____ או _____ עליו _____ או _____ בידו
9. כתוב בפס' "או השליך עליו בצדיה וימת" מה הפירוש "בצדיה"? (רש"י להכ) כתרגומו בכמנא, במארב
10. מה הפירוש "ואם בפתע בלא איבה הדפו או השליך עליו"? (רש"י להכב) באונס, ותרגומו בתכניף, שהיה סמוך לו, ולא היה לו שהות להזהר עליו:
11. כיצד יכריעו בית הדין שהרצח היה בשונג? (להכב"ג) דחף אותו בלא שראה, השליך כלי בלי לכוון, הפיל אבן בלי לראות את הנרצח והוא לא אויב שלו ולא מבקש להרע לו

המילה "הדפו" נכתבה פעמיים בתנ"ך היכן ומה לומדים מכך? (בעל הטורים להכב) ב' במסרה בלא איבה הדפו כי ה' הדפו. והיינו דאמרין והאלהים אנה לידו משל לשני בני אדם אחד הרג שונג ואחד הרג מזיד הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק א' זה שהרג שונג עולה בסולם ונופל על זה שהרג מזיד ונמצא הורגו בשונג ונתחייב גלות וזהו בלא איבה הדפו ורוצה להתחזק ולעמוד ולא יוכל כי ה' הדפו:

12. מה הפירוש "זולא אויב לו"? (אבן עזרא להכג) ולא מתכוין לבקש רעתו:
13. למה הרוצח בשגגה נשאר בעיר המקלט "עד מות הכהן הגדול"? (רש"י להכד) עד מות הכהן הגדול. שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ומקצר את ימי החיים, אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול. דבר אחר, לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל, (י) שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו
14. למה נתן זמן אחד לכל השונגים לצאת מעיר המקלט? (ספורנו להכד) כבר באר שהגלות היא על השונג ובהיות מיני השונגות בלתי שוות כי מהם קרובות לאונס ומהן קרובות אל המזיד נתן לגלות זמן בלתי שווה בכל השונגים כי מהם שתהיה שנגתו מעט קודם מיתת הכהן ומהן שימות הרוצח בגלות קודם שימות הכהן וזה במשפט האל יתברך היודע ועוד, שיענוש את השונג כפי מדרגת שנגתו כאמרו והאלהים אנה לידו:
15. התורה מוסיפה אזהרות נוספות בנושא הרוצח. כתוב בפס' "ורצח גואל הדם את הרצח אין לו דם" מה הפירוש "אין לו דם"? (רש"י להכז) הרי הוא כהורג את המת, שאין לו דם
16. כתוב בפס' "והיו אלה לכם לחקת משפט לדרתיכם בכל מושבתיכם", מה לומדים מהמילים "בכל מושבתיכם"? (רש"י להכט) למד, שתהא סנהדרין [קטנה] נוהגת בחוצה לארץ, כל זמן שנוהגת (ל) בארץ ישראל:
17. כמה עדים למעשה הרצח צריך שיהיו כדי להרוג את הרוצח? (להל) לפחות שנים
18. מה הפירוש "לפי עדים ירצח"? (רש"י להל) שיעידו שבמזיד (ג) ובהתראה הרגו
19. כתוב בפס' "כל מכה נפש לפי עדים ירצח את הרוצח", מה הפירוש בפס' "כל מכה נפש"? (רש"י להל) כל. הבא להרגו (מ) על שהכה את הנפש
20. מה הפירוש "זולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו" וכו'? (רש"י להלב) למי שנס אל עיר מקלטו, שהרג בשונג, אינו נפטר מגלות - בממון, ליתן כופר לשוב לשבת בארץ בטרם ימות הכהן
21. התורה אוסרת על קבלת כופר (תשלום פדיון) לרוצח במזיד שעונשו מות וכופר לרוצח בשגגה כדי לשחררו מעיר המקלט. מדוע? השלימו: " _____ לְאָרֶץ לֹא יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שָׁפַךְ וְלְאָרֶץ לֹא יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שָׁפַךְ
22. מה הפירוש "כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל"? (רש"י להלד) אף בזמן שהם טמאים, שכינה (שרויה) ביניהם

נחלת בנות צלפחד

למדנו בפרשה הקודמת על בקשת בנות צלפחד לקבל את נחלת אביהן למרות שבנות לא אמורות לרשת וכך ציווה הקב"ה לתת להם את נחלת צלפחד.

המלמד

גיליון להורים

מתכוננים לפרשה

פרשיות מסועי

www.Parashatshavua.com

1. ראשי האבות למשפחת בני גלעד פונים אל משה בטענה שכשבנות צלפחד יתחתנו עם אחד משבטי ישראל יונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו ונוסף על נחלת המטה אשר תהיינה להם, מה הפירוש "ונוסף על נחלת המטה" וכו'?(רש"י לו,ג) שהרי בנה יורשה, והבן מתיחס על שבת אביו: מה מצווה הקב"ה לעשות במקרה זה? השלימו: " וְכַל בַּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה לְאָחִד _____ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה" (ח, וְכַל בַּת יִרְשֶׁת נַחֲלָהלְאָחִד מִשְׁפַּחַת מִטָּה אָבִיהָ תִהְיֶה לְאִשָּׁה "
2. כתוב בפס' "כאשר צוה ה' את משה כן עשו בנות צלפחד" מה הפירוש "כן עשו בנות צלפחד"?(ספורנו לו,ז) כיונו לעשות רצון קונן כאשר צוה את משה לא מפני שהתאוו לאלה אשר נשאו להם:
3. כתוב בפס' "ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד", לפי איזה סדר מנה כאן את בנות צלפחד?(רש"י לו,יא) כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים, (ר) ונשאו כסדר תולדותן, ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן, (ש) ומגיד ששקולות זו כזו (בבא בתרא קכ.).
- 4.